

XÂY DỰNG CON NGƯỜI VIỆT NAM HIỆN NAY THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

TS. NGUYỄN VĂN CHÂU *

TÓM TẮT

Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn quan tâm tới xây dựng con người Việt Nam với đầy đủ các tiêu chí về “trí, đức, thể, mỹ”. Đây cũng là tiêu chí xây dựng con người Việt Nam mà Đảng và Nhà nước đang quan tâm. Bài viết khái quát tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người Việt Nam và ý nghĩa trong xây dựng con người Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Con người Việt Nam; xây dựng con người; tư tưởng Hồ Chí Minh

Nhận bài: 12/08/2024; đưa vào biên tập: 17/08/2024; phản biện: 19/09/2024; duyệt đăng: 23/09/2024.

1. TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ XÂY DỰNG CON NGƯỜI

Chủ tịch Hồ Chí Minh - lãnh tụ vĩ đại của dân tộc Việt Nam, cả cuộc đời đã hy sinh cho dân tộc Việt Nam, không nhằm mục đích gì khác ngoài việc xây dựng, giải phóng và phát triển con người Việt Nam toàn diện. Tư tưởng của Người về con người rất đa dạng, phong phú trên nhiều nhóm xã hội khác nhau. Nhưng theo nghĩa chung nhất, Hồ Chí Minh đã định nghĩa: “Chữ người, nghĩa hẹp là gia đình, anh em, họ hàng, bầu bạn. Nghĩa rộng là đồng bào cả nước. Rộng nữa là cả loài người” [8, tr.130]. Tuy nhiên, con người mà Hồ Chí Minh quan tâm nhất và luôn hướng tới mục tiêu giải phóng là đồng bào Việt Nam, là Nhân dân lao động Việt Nam. Hồ Chí Minh đã xác định “Trồng người” là yêu cầu vừa cấp bách, vừa lâu dài và là tất yếu, khách quan của cách mạng Việt Nam. Qua các tác phẩm của Người cho thấy, Hồ Chí Minh rất quan tâm tới xây dựng con người Việt Nam với những tiêu chí sau:

Một là, xây dựng con người về mặt đạo đức

Theo Hồ Chí Minh, đạo đức là nền tảng và là sức mạnh của con người cách mạng: “Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân” [7, tr.292]. Đạo đức trở thành nhân tố quyết định sự thành bại

của mọi công việc, nó tạo nên phẩm chất mỗi con người: “Mọi việc thành hay là bại, chủ chốt là do cán bộ có phẩm chất đạo đức cách mạng, hay là không” [10, tr.354]. Thực tiễn lịch sử cách mạng Việt Nam cũng đã cho thấy điều này rất rõ, có tài bao nhiêu đi chăng nữa nhưng không có đức cũng chỉ là con người vô cảm. Biểu hiện cụ thể của tiêu chí xây dựng con người về đạo đức theo Hồ Chí Minh là:

(1) Có lòng yêu nước

Yêu nước là một giá trị đạo đức truyền thống, là thước đo giá trị nhân cách con người và được xếp ở vị trí cao nhất trong tiêu chí xây dựng con người của dân tộc Việt Nam. Yêu nước trở thành đặc trưng tiêu biểu cho tính cách của người con nước Việt anh dũng, bất khuất như Hồ Chí Minh đã chỉ: “Dân ta có một lòng nồng nàn yêu nước. Đó là một truyền thống quý báu của ta...” [9, tr.38]. Kế thừa những giá trị thiêng liêng đó đã vun đắp cho tư tưởng yêu nước của Hồ Chí Minh. Do đó, yêu nước trong tư tưởng của Người là yêu Tổ quốc, yêu Nhân dân, coi việc đánh đuổi đế quốc, thực dân là nhiệm vụ hàng đầu để con người được làm chủ đất nước. Nhưng không dừng lại ở đó, cái đích vươn tới của Hồ Chí Minh là mọi người dân Việt Nam phải được tự do, ấm no, hạnh phúc. Vì vậy, phải gắn độc lập dân tộc với chủ nghĩa xã hội để giải phóng triệt để con người và người dân được hạnh phúc thật sự.

Hồ Chí Minh đã từng khẳng định: “Yêu Tổ quốc, yêu nhân dân phải gắn liền với yêu chủ nghĩa xã hội, vì có tiến lên chủ nghĩa xã hội thì nhân dân mình mỗi ngày một no ấm thêm, Tổ quốc mỗi ngày một giàu mạnh thêm” [11, tr.401]. Sức mạnh nội sinh to lớn từ lòng yêu nước của con người Việt Nam chính là cơ sở để hình thành nên khát vọng phát triển, củng cố khối đoàn kết dân tộc, giúp cho cách mạng nước ta đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác.

(2) Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư

Xây dựng con người Việt Nam về đạo đức với những phẩm chất “cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư”. Bởi, theo Hồ Chí Minh: “Một dân tộc biết cần, kiệm, biết liêm, là một dân tộc giàu về vật chất, mạnh về tinh thần, là một dân tộc văn minh tiến bộ” [8, tr.128]. Tư tưởng này của Hồ Chí Minh nhằm xây dựng tiêu chí con người Việt Nam không ham muốn về vật chất, thói hiếu danh, kiêu ngạo, tham ô, xa hoa, lãng phí. Người mong muốn mọi người giữ mình trong sạch, không sa vào chủ nghĩa cá nhân. Bởi, đã là con người thì ai cũng có chỗ hay, chỗ dở, chỗ xấu, chỗ tốt, ai cũng có thiện, có ác trong mình. Vấn đề là dám nhìn thẳng vào bản thân, không tự lừa dối, huyễn hoặc; thấy rõ cái hay, cái tốt, cái thiện để phát huy và thấy rõ cái dở, cái xấu, cái ác để khắc phục.

(3) Con người có lòng nhân ái, khoan dung

Xây dựng con người có lòng nhân ái, khoan dung, yêu thương, chia sẻ, giúp đỡ lẫn nhau là nội dung xuyên suốt trong tư tưởng Hồ Chí Minh. Bởi, chỉ có trên cơ sở tình yêu thương, con người mới trân quý những giá trị nhân văn, cảm thông sâu sắc với mọi khổ đau, bất hạnh của đồng chí, đồng bào, dân tộc và nhân loại. Chỉ trên con người có lòng nhân ái, khoan dung thì: “Việc *thiện* thì dù nhỏ mấy cũng làm. Việc ác thì dù nhỏ mấy cũng tránh... Cả 20 triệu đồng bào đều làm như vậy, thì nước ta nhất định mau giàu, dân ta nhất định được nhiều hạnh phúc” [8, tr.131]. Qua đó, xây dựng một xã hội tiến bộ công bằng, văn minh, con người hạnh phúc.

Cuộc đời Hồ Chí Minh là một biểu tượng của lòng nhân ái, khoan dung: “Tôi chỉ có một sự ham muốn, ham muốn tột bậc, là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành” [6, tr.187]. Yêu thương con người, tất cả vì dân, vì nước là phẩm chất thường trực, nhất quán trong tư tưởng Hồ Chí Minh mà mỗi con người Việt Nam hiện nay cần trang bị cho mình.

Hai là, xây dựng con người về mặt trí tuệ

Trong cuộc đời hoạt động cách mạng, Hồ Chí Minh đã bôn ba khắp năm châu và được tiếp xúc với rất nhiều nền văn hoá khác nhau trên thế giới. Chính vì vậy, Người thấu hiểu việc để phát triển đất nước rất cần những con người có tri thức, có kỹ năng, có kinh nghiệm, có trình độ ngoại ngữ, có chuyên môn sâu rộng. Do vậy, ngay trong phiên họp đầu tiên của Hội đồng Chính phủ nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ngày 03/9/1945, Hồ Chí Minh đã nói: “Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu” [6, tr.7]. Dốt cũng là một thứ giặc, thói quen, tập tục lạc hậu cũng là một loại kẻ thù. Để khuyến khích toàn dân học tập, ngày 4/10/1945, trong bối cảnh đất nước “ngàn cân treo sợi tóc”, nhưng Hồ Chí Minh vẫn ra lời kêu gọi “Chống nạn thất học”.

Xây dựng con người về mặt trí tuệ, có trình độ, có văn hóa đã trở thành chân lý của thời đại Hồ Chí Minh. Bởi: “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì nhất định phải có học thức. Cần phải học văn hóa, chính trị, kỹ thuật.” [13, tr.90]. Vì vậy, ngay sau khi nước nhà vừa giành được độc lập, ngày 14-11-1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ đạo: “Nhân tài nước ta dù chưa có nhiều lắm nhưng nếu chúng ta khéo lựa chọn, khéo phân phối, khéo dùng thì nhân tài càng ngày càng phát triển càng thêm nhiều” [6, tr.114]. Năm 1941, trở về nước, Người đã ra lời kêu gọi toàn thể các nhân sĩ, trí thức có lòng yêu nước, chí khí cách mạng tham gia Mặt trận Việt Minh để cống hiến cho sự nghiệp giải phóng dân tộc.

Họ đã được bồi dưỡng lý luận của Chủ nghĩa Mác - Lênin, được tu dưỡng và rèn luyện đạo đức cách mạng, được tích lũy kinh nghiệm trong thực tiễn, đội ngũ trí thức - nhân tài do Hồ Chí Minh xây dựng và rèn luyện thực sự đã trở thành lực lượng có đóng góp quan trọng cùng với quần chúng Nhân dân đưa cách mạng đến thắng lợi.

Ba là, xây dựng con người về mặt sức khỏe

Theo Hồ Chí Minh, sức khỏe của người dân là yếu tố quyết định tới sự thịnh, suy hoặc sự hưng vong của đất nước: “Mỗi một người dân yếu ớt, tức là cả nước yếu ớt, mỗi một người dân mạnh khỏe tức là cả nước mạnh khỏe” [6, tr.241]. Do vậy, Người luôn chủ trương xây dựng con người Việt Nam mạnh về sức khỏe. Ngay từ năm 1946, Hồ Chí Minh đã sớm đưa ra quan niệm về sức khỏe rất toàn diện, Người viết: “khí huyết lưu thông, tinh thần đầy đủ, như vậy là sức khỏe” [6, tr.241]. Điều này cho thấy, sức khỏe không chỉ đơn thuần là sự khỏe mạnh về thể xác mà còn là cả sự khỏe mạnh trong đời sống tinh thần. Qua đây cho thấy, Hồ Chí Minh đã khẳng định tiêu chí xây dựng sức khỏe con người một cách toàn diện, xem xét con người với tư cách là một thực thể thống nhất giữa mặt sinh vật và mặt xã hội.

Để xây dựng con người Việt Nam có sức khỏe, Người cho rằng cần phải chăm tập thể dục: “Muốn lao động sản xuất tốt, công tác và học tập tốt thì cần có sức khỏe. Muốn giữ gìn sức khỏe thì nên thường xuyên tập thể dục, thể thao” [12, tr.542] và chính người là hiện thân cao đẹp về tinh thần giữ gìn sức khỏe, xây dựng chuẩn mực con người về sức khỏe cho Nhân dân noi theo: “Tự tôi, ngày nào tôi cũng tập” [6, tr.241]. Con người là nguồn tài nguyên quan trọng nhất, quyết định sự phát triển của đất nước, trong đó sức khỏe là vốn quý nhất của mỗi con người và của toàn xã hội. Vì vậy, xây dựng con người về sức khỏe cần được ưu tiên trong chính sách phát triển xã hội.

Bốn là, xây dựng con người về mặt thẩm mỹ

Mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội là giải phóng con người và vì sự phát triển con người toàn diện. Nhưng “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết cần có những con người xã hội chủ nghĩa” [13, tr.66], là con người đạt đến chuẩn mực chân - thiện - mỹ. Xây dựng con người về mặt thẩm mỹ theo tư tưởng Hồ Chí Minh không đơn thuần là vẻ đẹp bên ngoài mà còn là tính nhân văn, nhân đạo, biết hy sinh cho lợi ích Tổ quốc của con người. Vì vậy, Người căn dặn: “Trong xã hội, tuy có trăm công, nghìn việc. Song những công việc ấy có thể chia làm 2 thứ: việc CHÍNH và việc TÀ. Làm việc CHÍNH, là người THIÊN. Làm việc TÀ là người ÁC” [8, tr.129]. Trong bất cứ xã hội nào cũng đều có người tốt và người xấu; trong mỗi con người ai cũng có mặt tốt và mặt xấu. Tính tốt hay xấu, thiện hay ác trong mỗi con người không phải sinh ra đã có sẵn, mà do điều kiện xã hội, do giáo dục mà nên.

Xây dựng con người đẹp về thể chất và tinh thần trong tư tưởng Hồ Chí Minh, là phải thấy cái hay, cái đẹp trong tự nhiên cũng như trong xã hội. Trong điều kiện hiện nay, yêu cầu về thẩm mỹ là phải làm cho con người biết sống hài hòa với thiên nhiên và thực sự nhân văn. Vì vậy, việc giáo dục thẩm mỹ phải phong phú, đa dạng cả về nội dung và phương thức. Giáo dục thẩm mỹ không chỉ tạo nên cái đẹp trong tâm hồn mà còn là cái đẹp của cuộc sống vật chất, không chỉ giáo dục về cái đẹp của Việt Nam mà còn phải giáo dục cái đẹp của thế giới, không chỉ là cái đẹp nội tâm mà còn là cái đẹp trong quan hệ với người khác, với cộng đồng.

2. YÊU CẦU XÂY DỰNG CON NGƯỜI VIỆT NAM HIỆN NAY THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VÀ MỘT SỐ GỢI Ý VỀ GIẢI PHÁP

Trong bối cảnh Việt Nam hiện nay, việc xây dựng con người Việt Nam theo các tiêu chí đức, trí, thể, mỹ gặp một số thách thức, khó khăn. Đó là:

(1) Còn một bộ phận người Việt Nam chưa thực sự yêu nước. Một bộ phận không nhỏ cán bộ, công chức mới chỉ chú trọng tới lợi ích cá nhân, năng lực hạn chế, không chịu nghiên cứu, tích lũy kinh nghiệm, dựa vào máy vi tính, sao chép văn bản khi được giao nhiệm vụ. Nghị quyết Trung ương 4 khóa XI đã nêu: “Một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên, trong đó có những đảng viên giữ vị trí lãnh đạo, quản lý, kể cả một số cán bộ cao cấp, suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống với những biểu hiện khác nhau về sự phai nhạt lý tưởng, sa vào chủ nghĩa cá nhân ích kỷ, cơ hội, thực dụng, chạy theo danh lợi, tiền tài, kèn cựa địa vị, cục bộ, tham nhũng, lãng phí, tùy tiện, vô nguyên tắc...” [3]. Đại hội XIII cũng khẳng định: “Giáo dục “làm người”, đạo đức, lối sống còn bị xem nhẹ” [5, tr.82]. Bên cạnh đó, một bộ phận người Việt sống thiếu lý tưởng, giảm sút niềm tin, có biểu hiện lệch lạc, có lối sống thực dụng, quá coi trọng giá trị vật chất, bản lĩnh chính trị non kém, dao động về lập trường tư tưởng, thờ ơ với những vấn đề chính trị - xã hội, dễ bị kích động, lôi kéo tham gia các hoạt động trái pháp luật, không trọng nghĩa tình trong mối quan hệ xã hội và đặc biệt là trong làm ăn buôn bán. Chẳng hạn: “Trong 5 năm 2015 - 2019, Công an toàn quốc đã phát hiện, khởi tố điều tra 10.360 vụ - 11.410 bị can về tội lừa đảo chiếm đoạt tài sản, số tiền bị chiếm đoạt lên đến hàng nghìn tỷ đồng” [14]. Đáng chú ý, “Tính từ ngày 25/5/2020 đến 24/5/2021, toàn quốc đã phát hiện xảy ra 5.408 vụ lừa đảo chiếm đoạt tài sản, trong đó: 2.894 vụ lừa đảo theo các phương thức truyền thống (chiếm hơn 53,5% tổng số vụ phát hiện); 2.514 vụ lừa đảo chiếm đoạt tài sản trên không gian mạng (chiếm 46,5% tổng số vụ)” [14]. Với những con số nêu trên cho thấy, ở

Việt Nam hiện nay còn một bộ phận người chưa yêu nước, rơi vào tình trạng thất tín, lừa đảo, phạm tội, thiếu tình nghĩa. Theo thống kê của Bộ Nội vụ cho thấy “6 tháng đầu năm 2024, có 1.338 cán bộ, công chức, viên chức bị kỷ luật, trong đó có 139 cán bộ, 432 công chức, 767 viên chức” [16]. Nguyên nhân bị kỷ luật nhiều trong thời gian vừa qua là do xuống cấp về đạo đức, rơi vào chủ nghĩa cá nhân, thiếu tinh thần yêu nước của một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên nói riêng và Nhân dân Việt Nam nói chung.

(2) Trí tuệ người Việt Nam chưa đáp ứng yêu cầu của thực tiễn. Phát triển nguồn nhân lực là một trong ba khâu đột phá để đạt được các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội trong Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 2011-2020. Sau 10 năm thực hiện và đạt được kết quả tích cực. Tuy nhiên, trí tuệ và chất lượng con người Việt Nam vẫn còn nhiều hạn chế. Kết quả Tổng điều tra dân số năm 2019, “Toàn quốc có 80,8% dân số từ 15 tuổi trở lên không có trình độ chuyên môn, kỹ thuật” [17]. Theo Tổng cục Thống kê, tính chung năm 2023, lực lượng lao động đã qua đào tạo có bằng, chứng chỉ ước tính là 14,1 triệu người, chiếm 27,0%, tăng 0,6 điểm phần trăm so với năm 2022. Như vậy, tính đến cuối năm 2023, cả nước vẫn còn 38,0 triệu lao động chưa qua đào tạo [19]. Con số này cho thấy thách thức không nhỏ trong việc nâng cao trình độ chuyên môn kỹ thuật của người lao động. Do đó, việc xây dựng các chính sách và chương trình đào tạo cụ thể là yêu cầu rất cấp thiết trong thời gian tới. Bên cạnh đó, “lực lượng lao động ở nước ta chủ yếu tập trung ở khu vực nông thôn, chiếm khoảng gần 70%. Con số này có xu hướng giảm qua các năm nhưng vẫn ở mức cao. Cả nước hiện có khoảng 17 triệu thanh niên nông thôn có độ tuổi từ 15-30, chiếm 70% số thanh niên và 60% lao động nông thôn. Tuy nhiên, 80% trong số này chưa qua đào tạo chuyên môn” [19]. Đây là những bất lợi

cho người lao động Việt Nam còn thiếu về tri thức trước yêu cầu về nâng cao chất lượng lao động trong hội nhập quốc tế hiện nay.

(3) Chất lượng con người Việt Nam còn thấp, chỉ số phát triển con người (HDI) tăng chậm, “Giá trị HDI của Việt Nam năm 2021 xếp thứ 6 trong khu vực Đông Nam Á)” [20]. Tầm vóc, thể lực của người Việt Nam chậm được cải thiện. Trong 30 năm qua, chiều cao trung bình của thanh niên Việt Nam chỉ tăng được 3cm, nên vẫn là một trong 15 nước có chiều cao thấp nhất thế giới, “...tỉ lệ suy dinh dưỡng thấp còi ở trẻ học đường (5-19 tuổi) còn 14,8% (năm 2010 là 23,4%). Đáng lưu ý, tỷ lệ thừa cân, béo phì tăng từ 8,5% (năm 2010) lên 19% sau 10 năm” [21]. Béo phì, thừa cân hay suy dinh dưỡng đều ảnh hưởng đến chất lượng học tập, khả năng về tư duy, thể chất, lao động và phát triển con người.

(4) Đất nước hiện nay đang xuất hiện một bộ phận sống thiếu trọng nghĩa tình, ích kỉ, ham chơi, chỉ biết đòi hỏi, hưởng thụ không có trách nhiệm với gia đình, xã hội. Thiếu khát vọng trong tương lai nhằm xây dựng xã hội phồn vinh, hạnh phúc. Nghị quyết số 25-NQ/TW của Hội nghị lần thứ bảy, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X nhận định: “Một bộ phận thanh niên sống thiếu lý tưởng, giảm sút niềm tin, ít quan tâm đến tình hình đất nước, thiếu ý thức chấp hành pháp luật, sống thực dụng, xa rời truyền thống văn hóa dân tộc. Học vấn của một bộ phận thanh niên nhất là thanh niên nông thôn, thanh niên dân tộc thiểu số còn thấp; nhiều thanh niên thiếu

kiến thức và kỹ năng trong hội nhập quốc tế” [2, tr. 37-38]. Đây là những cản trở lớn trong xây dựng hình mẫu con người mới xã hội chủ nghĩa trong giai đoạn hiện nay.

Vận dụng và phát triển sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh về tiêu chí xây dựng con người Việt Nam, trong Cương lĩnh năm 1991 nêu rõ: Con người được giải phóng khỏi áp bức, bóc lột, bất công, làm theo lao động, có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện cá nhân. Cương lĩnh (bổ sung, phát triển năm 2011) tiếp tục xác định: Con người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện. Đó là con người có ý thức làm chủ, ý thức trách nhiệm công dân; có tri thức, sức khỏe và lao động giỏi; sống có văn hóa và tình nghĩa; giàu lòng yêu nước và tinh thần quốc tế chân chính.

Đại hội IX của Đảng (năm 2001) xác định nội dung xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện: “xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện về chính trị, tư tưởng, trí tuệ, đạo đức, thể chất, năng lực sáng tạo, có ý thức cộng đồng, lòng nhân ái, khoan dung, tôn trọng nghĩa tình, lối sống có văn hóa, quan hệ hài hòa trong gia đình, cộng đồng và xã hội” [1, tr.38]. Nghị quyết số 33-NQ/TW tại Hội nghị lần thứ chín (khóa XI) về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước, khẳng định xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện, hướng đến chân - thiện - mỹ thấm nhuần tinh thần dân tộc, nhân văn, dân chủ và khoa học” [3, tr.46-47].

Nhằm thực hiện mục tiêu chiến lược con người Việt Nam phát triển toàn diện, Đại hội XII của Đảng đã xác định phát triển con người Việt Nam “về nhân cách, đạo đức, trí tuệ, năng lực sáng tạo, thể chất, tâm hồn, trách nhiệm xã hội, nghĩa vụ công dân, ý thức tuân thủ pháp luật... mọi người Việt Nam đều hiểu biết sâu sắc, tự hào, tôn vinh lịch sử, văn hóa dân tộc” [4, tr.127]. Những tiêu chí đó là sự kế thừa tư tưởng Hồ Chí Minh, giá trị truyền thống con người Việt Nam và bước đầu bổ sung, định hình và phát triển một số tiêu chí theo yêu cầu của sự nghiệp đổi mới.

Đại hội XIII (2021), Đảng ta tiếp tục chỉ ra những tiêu chí xây dựng con người Việt Nam: “Chú trọng hơn giáo dục đạo đức, nhân cách, năng lực sáng tạo và các giá trị cốt lõi, nhất là giáo dục tinh thần yêu nước, tự hào, tự tôn dân tộc, truyền thống và lịch sử dân tộc, ý thức trách nhiệm xã hội cho các tầng lớp nhân dân, nhất là thế hệ trẻ” [5, tr.136]. Như vậy, Đại hội XIII cũng yêu cầu, xây dựng tiêu chí con người Việt Nam có đạo đức, có lòng yêu nước. Đây là giá trị đầu tiên mà mỗi người dân Việt Nam cần thấm nhuần và thực hiện.

Tại Hội nghị văn hoá toàn quốc 24/11/2021, về các giá trị cốt lõi mà Văn kiện Đại hội XIII đã đề cập, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng coi một trong những “nhiệm vụ trọng tâm của việc xây dựng giữ gìn, chấn hưng và phát triển nền văn hoá dân tộc” là: “Xây dựng con người Việt Nam thời kỳ đổi mới, phát triển,

hội nhập với những giá trị chuẩn mực phù hợp, gắn với giữ gìn, phát huy giá trị gia đình Việt Nam, hệ giá trị văn hoá, giá trị của quốc gia - dân tộc” [22].

Từ những yêu cầu xây dựng con người Việt Nam theo tư tưởng Hồ Chí Minh của Đảng, để xây dựng con người Việt Nam có đủ các tiêu chí về đức, trí, thể, mỹ, cần thực hiện các giải pháp trọng tâm, cụ thể như sau:

Một là, xây dựng hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, hiệu quả, ngăn chặn, đẩy lùi tình trạng suy thoái về đạo đức, lối sống, khắc phục bệnh thành tích, nói không đi đôi với làm. Các cấp lãnh đạo cần phải làm gương về đạo đức, tư cách và phẩm chất. Gia đình, nhà trường và xã hội cần tăng cường vai trò, trách nhiệm trong giáo dục đạo đức, lối sống, nhân cách. Báo chí cần đề cao trách nhiệm trong đấu tranh chống suy thoái đạo đức, lối sống; tăng cường biểu dương các nhân tố tích cực, điển hình tiên tiến, gương người tốt, việc tốt trong đời sống hàng ngày. Song song với đó: “Nghiên cứu, bổ sung, hoàn thiện các giá trị đạo đức cách mạng theo tinh thần “Đảng ta là đạo đức, là văn minh” cho phù hợp với điều kiện mới và truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc” [5, tr.184]. Xây dựng Đảng ta về đạo đức trong giai đoạn hiện nay thực sự là vấn đề có ý nghĩa lý luận và thực tiễn to lớn. Do vậy, mỗi cán bộ, đảng viên của Đảng phải gương mẫu trong đạo đức, lối sống, thực sự “cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư”, ra sức phục vụ lợi ích chung của giai cấp, của nhân dân, luôn đặt lợi ích của Đảng, của nhân dân lên trên lợi ích cá nhân.

Hai là, giáo dục, bồi dưỡng trí tuệ theo hướng đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo nhằm nâng cao trí lực, bồi dưỡng trí thức cho con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu của kinh tế tri thức, sự phát triển của khoa học, công nghệ lần thứ tư như Văn kiện Đại hội XIII khẳng định: “Xây dựng đồng bộ thể chế, chính sách để thực hiện có hiệu quả chủ trương giáo dục và đào tạo cùng với khoa học và công nghệ là quốc sách hàng đầu, là động lực then chốt để phát triển đất nước”

[5, tr.136]. Trong giáo dục, bồi dưỡng trí tuệ phải thực sự áp dụng các phương pháp hiện đại, tiên tiến, khắc phục dần cách truyền thụ một chiều, đóng khung; phải kết hợp giáo dục hợp lý, hài hòa giữa “văn” (kiến thức), “lễ” (đạo đức), “thể” (sức khỏe), “mỹ” (một số “kỹ năng mềm”). Đặc biệt, quá trình giáo dục, bồi dưỡng trí tuệ phải thực sự lấy người học và giáo viên làm trung tâm như các định hướng của Đảng, để phát huy năng lực, sáng tạo của từng cá nhân mà không bị gò ép trong khuôn khổ... Phối hợp giáo dục trong nhà trường và ngoài nhà trường; ứng dụng công nghệ mới, các phương pháp giáo dục phù hợp.

Ba là, mỗi người dân Việt Nam cần quan tâm tới giữ gìn và rèn luyện sức khỏe. Tập trung cải thiện sức khỏe bà mẹ, trẻ sơ sinh và trẻ nhỏ, giảm tỷ lệ trẻ em khuyết tật, ưu tiên các vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi, biên giới, biển đảo, khu vực khó khăn. Đẩy mạnh thực hiện Chương trình sức khỏe Việt Nam; Phong trào vệ sinh yêu nước nâng cao sức khỏe nhân dân. Tăng cường đầu tư mạng lưới y tế dự phòng, năng lực xét nghiệm, bảo đảm đủ năng lực dự báo, giám sát và phát hiện dịch bệnh sớm, khống chế kịp thời, có hiệu quả các dịch bệnh, các sự kiện khẩn cấp về y tế công cộng. Triển khai thực hiện hiệu quả Chỉ thị số 25-CT/TW ngày 25 tháng 10 năm 2023 của Ban Bí thư về tiếp tục củng cố, hoàn thiện, nâng cao chất lượng hoạt động của y tế cơ sở trong tình hình mới. Thực hiện nguyên tắc tại Nghị quyết số 20-NQ/TW ngày 25 tháng 10 năm 2017 Hội nghị lần thứ sáu Ban chấp hành Trung ương khóa XII về tăng cường công tác bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân trong tình hình mới. Đặc biệt: “Nâng cao chất lượng xây dựng và thực hiện hiệu quả các chính sách về dinh dưỡng, an toàn thực phẩm, bảo vệ, chăm sóc, nâng cao sức khỏe và tầm vóc người Việt Nam, bảo đảm toàn dân được quản lý, bảo vệ, chăm sóc sức khỏe” [5, tr.151]. Thực hiện tốt đề án tổng thể phát triển thể lực tầm vóc người Việt Nam giai đoạn 2011- 2030. Tăng cường

chăm sóc sức khỏe trẻ em, người chưa thành niên và thanh niên nhằm giảm thiểu các bệnh về tim mạch, bệnh béo phì, bệnh gây bất bình thường về chiều cao thân thể, góp phần nâng cao chất lượng cuộc sống. Hình thành phong trào của toàn xã hội chăm lo phát triển thể lực, tầm vóc người Việt Nam; mở rộng các hoạt động sinh hoạt văn hóa, thể thao, giải trí lành mạnh, giúp con người phát triển hài hòa về thể lực, trí lực, tâm lực.

Bốn là, xây dựng con người có năng lực cảm thụ thẩm mỹ bảo đảm quyền hưởng thụ và sáng tạo văn hóa của người dân và cộng đồng. Văn kiện Đại hội lần thứ XIII của Đảng khẳng định: “Xây dựng con người Việt Nam thời đại mới, gắn kết chặt chẽ, hài hòa giữa giá trị truyền thống và giá trị hiện đại” [5, tr.143] trên cơ sở đề cao vai trò của gia đình trong nuôi dưỡng, giáo dục thế hệ trẻ” [5, tr.144], nhằm nâng cao năng lực cảm thụ thẩm mỹ cho nhân dân. Phát huy vai trò các ngành chức năng cần triển khai chương trình giáo dục nghệ thuật nhằm nâng cao năng lực cảm thụ, trình độ thẩm mỹ cho người dân, nhất là thế hệ trẻ. Các văn nghệ sĩ cần sáng tạo thêm nhiều tác phẩm nghệ thuật chất lượng cao, góp phần bồi dưỡng tâm hồn, tình cảm nhân văn con người. Bảo đảm quyền hưởng thụ và sáng tạo văn hóa của người dân và cộng đồng, tạo bản lĩnh và sức đề kháng giúp người dân chủ động hội nhập quốc tế về văn hóa, bảo vệ truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc. Thực hiện tốt chương trình sân khấu học đường; bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống. Có kế hoạch, cơ chế và giải pháp xử lý đúng đắn mối quan hệ giữa bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa, lịch sử truyền thống dân tộc trong xây dựng con người. Chú trọng nâng cao giá trị tư tưởng, nghệ thuật, đồng thời bảo đảm tự do, dân chủ trong sáng tạo văn học, nghệ thuật, khuyến khích những tìm tòi mới làm phong phú bản sắc Việt Nam hướng tới giá trị chân - thiện - mỹ trong xây dựng con người Việt Nam hiện nay.

TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2001): *Văn kiện Hội nghị lần thứ chín Ban Chấp hành Trung ương khóa IX*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2008): *Văn kiện Hội nghị lần thứ bảy Ban chấp hành Trung ương khóa X*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2014): *Văn kiện Hội nghị lần thứ chín Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2016): *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021): *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
6. Hồ Chí Minh (2011): *Toàn tập, tập 4*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
7. Hồ Chí Minh (2011): *Toàn tập, tập 5*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
8. Hồ Chí Minh (2011): *Toàn tập, tập 6*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
9. Hồ Chí Minh (2011): *Toàn tập, tập 7*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
10. Hồ Chí Minh (2011): *Toàn tập, tập 9*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
11. Hồ Chí Minh (2011): *Toàn tập, tập 11*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
12. Hồ Chí Minh (2011): *Toàn tập, tập 12*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
13. Hồ Chí Minh (2011): *Toàn tập, tập 13*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
14. Tấn Tèo (2021): *Một số tình hình nổi lên của tội phạm lừa đảo chiếm đoạt tài sản*, Trang thông tin điện tử Công an tỉnh Đắk Lắk, <https://congan.daklak.gov.vn/-/mot-so-tinh-hinh-noi-len-cua-toi-pham-lua-ao-chiem-oat-tai-san>
15. Thông tấn xã Việt Nam (2024): *1.338 cán bộ, công chức, viên chức bị kỷ luật trong nửa đầu năm 2024*, VTV.VN, <https://vtv.vn/xa-hoi/1338-can-bo-cong-chuc-vien-chuc-bi-ky-luat-trong-nua-dau-nam-2024-2024070809245481.htm>.
16. Thu Hường (2020): *Trình độ chuyên môn kỹ thuật của lực lượng lao động Việt Nam nhìn từ kết quả tổng điều tra dân số và nhà ở 2019*, Tạp chí Con số & Sự kiện, <https://consosukien.vn/trinh-do-chuyen-mon-ky-thuat-cua-luc-luong-lao-dong-viet-nam-nhin-tu-ket-qua-tong-dieu-tra-dan-so-va-hoa.htm>.
17. Tổng cục Thống kê (2024): *Tình hình thị trường lao động Việt Nam năm 2023*, General Statistics Office of Vietnam (gso.gov.vn), <https://www.gso.gov.vn/du-lieu-va-so-lieu-thong-ke/2024/01/tinh-hinh-thi-truong-lao-dong-viet-nam-nam-2023/>
18. Minh Tiến (2022): *Chỉ số phát triển con người của Việt Nam đứng thứ mấy trong khu vực Đông Nam Á?*, Chuyên trang Nhip sống kinh tế - Báo điện tử Tổ quốc, <http://nhipsongkinhte.toquoc.vn/chi-so-phat-trien-con-nguoi-cua-viet-nam-dung-thu-may-trong-khu-vuc-dong-nam-a-20220918102301823.htm>.
19. Nguyễn Đình Cừ (2021): *Chất lượng dân số Việt Nam - Thành tựu và thách thức, Chi cục Dân số - Kế hoạch hóa gia đình TP. Hồ Chí Minh*, <https://dan-sohcm.gov.vn/tin-tuc/tin-tuc-chuyen-nghanh/7823/chat-luong-dan-viet-nam-thanh-tuu-va-thach-thuc/>
20. Tổng cục Thống kê (2019): *Thông cáo báo chí Kết quả Tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2019*, <https://www.gso.gov.vn/su-kiem/2019/12/thong-cao-bao-chi-ket-qua-tong-dieu-tra-dan-so-va-nha-o-nam-2019/>
21. Nguyễn Phú Trọng (2021): *Toàn văn phát biểu của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại phiên khai mạc Kỳ họp thứ nhất, Quốc hội khóa XV*, Bộ Công thương Việt Nam, <https://moit.gov.vn/tin-tuc/hoat-dong/toan-van-phat-bieu-cua-tong-bi-thu-nguyen-phu-trong-tai-phihe.html>

